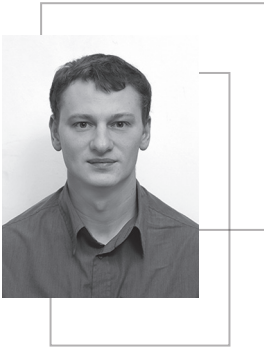

РІШЕННЯ КЕРІВНИКА ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

УДК:343.9

Ю. В. Колесник

здобувач,

*Національна академія Служби безпеки України
(Науковий керівник кандидат юридичних
наук, доцент С. С. Кудінов)*

Розглядаються питання підготовки й прийняття рішень про проведення негласних слідчих (розшукових) дій та продовження строків їх проведення, встановлення повноважень і компетенції керівника органу досудового розслідування на прийняття таких рішень, вказується на неузгодженість деяких кримінальних процесуальних норм чинного КПК України та пропонується внесення змін до окремих його статей.

Ключові слова: *досудове розслідування, негласні слідчі (розшукові) дії, керівник органу, процесуальна компетенція, процесуальні рішення, процесуальні повноваження.*

THE DECISION OF THE HEAD OF PRE-TRIAL
INVESTIGATION BODY ABOUT THE CONDUCTING
COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS

Kolesnik Yu.

Received: 31 Oct 2014.

Введення до чинного кримінального процесуального законодавства України інституту негласних слідчих (розшукових) дій, що проводяться під час здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні про злочини, є новим явищем для вітчизняної системи кримінального судочинства. Проведення процесуальних дій в такій формі покликане забезпечити швидке й ефективне збирання відомостей про злочин і особу чи осіб, що його вчинили, надати органам досудового розслідування можливість встановити їх місцезнаходження і місцезнаходження окремих предметів, речей та документів, що мають значення для кримінального провадження, запобігти протидії розслідуванню злочину з боку зацікавлених осіб, забезпечити безпеку учасників кримінального провадження і членів їх сімей в ситуаціях, коли проведенням слідчих (розшукових) дій це здійснити неможливо або надзвичайно складно. Результати проведених негласних слідчих (розшукових) дій, якими можуть бути протоколи, аудіо- або відеозаписи, фотознімки, інші результати, здобуті за допомогою застосування технічних засобів, вилучені під час їх проведення речі і

документи або їх копії, можуть використуватися в доказуванні під час кримінального провадження на тих самих підставах, що і результати інших слідчих (розшукових) дій, проведених під час досудового розслідування, як це прямо передбачено вимогами ч. 1 ст. 256 КПК України.

Проте як і в будь-якій соціальній сфері, запровадження нового в діяльності з кримінального провадження викликає низку запитань. Не всіма ученими й практиками висловлюється однакове ставлення до таких нових процесуальних дій, а формулювання окремих процесуальних норм Глави 21 КПК України має не зовсім чітку визначеність, що допускає неоднозначність їх розуміння, деякі з таких норм не повною мірою узгоджуються з іншими процесуальними нормами цього закону. Такий стан речей може створювати труднощі у забезпеченні виконання завдань кримінального провадження, вказаних у ст. 2 КПК України, щодо забезпечення належного захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень за одночасного забезпечення охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. То ж не випадково, що негласні слідчі (розшукові) дії викликають інтерес у багатьох науковців, фахівців в галузі кримінального процесу, криміналістики, теорії оперативно-розшукової діяльності. Дослідженню зазначених проблем присвятили значну увагу такі учені як Ю.П. Аленін, Б.І. Бараненко, В.А. Колесник, С.С. Кудінов, М.А. Погорецький, Л.Д. Удалова, Р.М. Шехавцов, М.Є. Шумило та інші. Їхній внесок у вивчення проблемних аспектів реалізації кримінальних процесуальних і криміналістичних розробок щодо підготовки, проведення негласних

слідчих (розшукових) дій та використання отриманих результатів в доказуванні є беззаперечно вагомим і свідчить про певний **рівень дослідження цієї проблеми**. Проте окремі з питань проведення таких процесуальних дій все ще викликають потребу їх поглибленого осмислення, окремого тлумачення, додаткового роз'яснення сутності й завдань, зокрема, і чіткого визначення кола суб'єктів прийняття рішення про проведення з метою збирання доказів та забезпечення доказування. Ось чому науковці вказують на те, що новий інститут негласних слідчих (розшукових) дій як ефективний засіб кримінально-процесуального доказування потребує постійного удосконалення як процесуальної форми, з урахуванням практики його застосування, так і удосконалення організаційно-тактичних засад його реалізації у правозастосовному процесі [1, 276]. Саме це дає підстави звернутися до розгляду проблемних аспектів визначення повноважень суб'єктів кримінального провадження щодо прийняття ними рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій і в їх числі повноважень керівника органу досудового розслідування.

Метою цієї статті є визначення й конкретизація процесуальних повноважень керівника органу досудового розслідування в межах прийняття ним рішень щодо підготовки й проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Важливість дослідження цього аспекту проблеми полягає в тому, що прийняття процесуальних рішень в межах здійснення кримінального провадження не уповноваженою на те особою може суттєво порушувати права учасників кримінального провадження і впливати на визнання законними

отриманих результатів та можливість їх використання в доказуванні.

Законодавцем у ч. 3 ст. 246 КПК України встановлено, що рішення про провадження негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий як особа, яка здійснює провадження, прокурор, а в окремих і визначених кримінальним процесуальним законом випадках – слідчий суддя за клопотанням прокурора або клопотанням слідчого, погодженим з прокурором [2, 553]. Кожне рішення, що приймається в кримінальному провадженні, результати виконання якого мають процесуальне значення, повинно бути прийняте особою, яка наділена відповідними процесуальними повноваженнями і яка виконує покладені на неї функції. Так само і керівник органу досудового розслідування під час досудового розслідування конкретного кримінального провадження реалізує відповідні функції. Варто зазначити, що серед фахівців в галузі кримінального процесуального права немає єдності думок щодо визначення та змісту «процесуальних функцій», які б визначали повноваження певної процесуальної особи. У вітчизняному КПК не застосовується термін «процесуальна функція» і тому в його поняття окремі науковці й практики іноді вкладають різне смислове навантаження.

В словниковому розумінні термін «функція» тлумачиться як робота когось, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, призначення [3, 1552]. В основному в кримінально-процесуальній літературі термін «процесуальна функція» застосовують в двох аспектах. У першому випадку до процесуальних функцій відносять окремі види, окремі напрями кримінальної процесуальної діяльності, які

в загальних рисах характеризують кримінальне провадження. В другому випадку мову ведуть про функції органу або особи, що бере участь в кримінальному провадженні і розв'язує питання щодо змісту діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, тобто про процесуальне призначення, основний процесуальний обов'язок кожного з них. Про функції кримінального провадження саме в другому значенні веде мову І.В. Гора, називаючи їх закріпленими в законі основоположними підсистемними видами кримінальної процесуальної діяльності, здійснюваними різними з точки зору процесуальних інтересів суб'єктами процесу з метою виконання поставлених перед ними завдань та досягнення визначених законом цілей кримінального судочинства в цілому [4, 60]. Складовими елементами функцій досудового розслідування є процесуальні дії слідчого, прокурора із застосування норм КПК в частині розв'язання завдань кримінального провадження по суті, а також щодо захисту прав і інтересів осіб, які беруть участь у даному провадженні.

З визначенням процесуальних функцій тісно пов'язане поняття компетенції процесуальної особи. Термін «компетенція» має іншомовне походження. В перекладі з латини слово *competentia* означає «коло повноважень якогось органу чи посадової особи» і тому в словниковому розумінні під «компетенцією» прийнято розуміти добру обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи [3, 560], а компетентною називають ту особу, що має повноваження для виконання певних дій [5, 299]. Компетенція визначає правовий статус процесуальної особи, повноваження,

правомочність прийнятих в кримінальному провадженні рішень.

У ч. 3 ст. 246 КПК України правомочність на прийняття рішень про проведення негласних слідчих (розшукових) дій надана слідчому, прокурору і це повною мірою узгоджується з їх компетенцією, що визначена у відповідних статтях кримінального процесуального закону, проте з тим уточненням, що право на прийняття таких рішень мають слідчий, який здійснює досудове розслідування конкретного злочину, та прокурор, який здійснює процесуальне керівництво таким досудовим розслідуванням. Так, згідно з вимогами ч. 2 ст. 40 КПК України, слідчий уповноважений проводити негласні слідчі (розшукові) дії та доручати їх проведення відповідним оперативним підрозділам, а згідно з вимогами ч. 2 ст. 36 КПК України прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений доручати слідчому та відповідним оперативним підрозділам проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Отже, право слідчого і прокурора на прийняття рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій повністю відповідає їхнім процесуальним повноваженням, які визначають їх процесуальну компетенцію. Тому прийняті ними в межах здійснення досудового розслідування процесуальні рішення відповідають умовам правомірності й забезпечення прав та інтересів його учасників.

Керівник органу досудового розслідування не названий в ч. 3 ст. 246 КПК України в числі процесуальних осіб, що мають право на прийняття рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Для встановлення правомірності

прийняття керівником органу досудового розслідування таких рішень треба звернутись до законодавчого визначення його повноважень, які й встановлюють компетенцію певної процесуальної особи. Такі повноваження встановлено вимогами ч. 2 ст. 39 КК України і в їх переліку є право керівника органу досудового розслідування: визначати слідчого, який здійснюватиме досудове розслідування; відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування; давати слідчому письмові вказівки; погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строки їх проведення. Але в цьому переліку повноважень керівника органу досудового розслідування не передбачено його права на прийняття рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, на доручення слідчому або уповноваженому оперативному підрозділу проведення негласних слідчих (розшукових) дій та на погодження проведення і продовження строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Водночас керівник органу досудового розслідування має право здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого (п. 6 ч. 2 ст. 39 КПК України). Тобто, взявши до свого провадження досудове розслідування злочину, керівник органу досудового розслідування, користуючись повноваженнями слідчого, а не адміністративного керівника, має право в межах процесуальної компетенції слідчого приймати рішення про проведення під час цього досудового розслідування негласних слідчих (розшукових) дій.

Право керівника органу досудового розслідування давати слідчому письмові вказівки і в такій формі приймати

рішення про проведення негласної слідчої (розшукової) дії не відповідає розумінню права на прийняття процесуальних рішень, оскільки згідно з вимогами ст. 110 КПК України рішення слідчого приймається у формі постанови і обов'язковими для виконання фізичними та юридичними особами є постанови слідчого, прийняті в межах компетенції згідно з законом, а не письмові вказівки.

Слідчий має право приймати рішення на особисте проведення або на доручення проведення негласних слідчих (розшукових) дій уповноваженим оперативним підрозділом самостійно, але для реалізації такого рішення він повинен узгодити його з прокурором або керівником органу досудового розслідування. Погодження з прокурором потребує клопотання слідчого до слідчого судді про надання дозволу на проведення відповідних слідчих (розшукових) дій, рішення слідчого про проведення негласної слідчої (розшукової) дії до постановлення ухвали слідчого судді у виняткових невідкладних випадках. Погодження з керівником органу досудового розслідування потребує лише рішення слідчого про виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України). Не потребує ніяких погоджень з керівником органу досудового розслідування рішення слідчого про проведення інших, крім зазначеної, негласних слідчих (розшукових) дій, як і не підлягає будь-якому погодженню рішення керівника органу досудового розслідування про виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, коли він особисто здійснює досудове розслідування конкретного злочину.

Аналіз зазначених кримінальних процесуальних норм вказує на те, що чинним КПК України керівнику органу досудового розслідування право на прийняття рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій надано лише в тому випадку, коли він користується повноваженнями слідчого і здійснює особисто досудове розслідування злочину. Але з таким висновком не узгоджуються положення ч. 5 ст. 246 КПК України. Так, зазначеною нормою кримінального процесуального закону встановлено те положення, що строк проведення негласної слідчої (розшукової) дії може бути продовжений керівником органу досудового розслідування до шести місяців, якщо така негласна процесуальна дія проводиться за його рішенням. Буквальне розуміння даних процесуальних вимог в такій їх редакції приводить до висновку, що керівник органу досудового розслідування, не взявши до свого провадження досудове розслідування і не користуючись правами слідчого, самостійно приймає рішення про проведення негласної слідчої (розшукової) дії, що начебто повною мірою відповідає його компетенції як процесуальної особи. Це є ні чим іншим як проявом перевищення компетенції процесуальної особи – слідчого і тому виникають підстави оспорювати прийняті рішення і вимагати скасування отриманих результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій, строк проведення яких продовжено, як таких, що отримані з перевищенням процесуальної компетенції особи, яка здійснює досудове розслідування.

Висновки. Кримінальні процесуальні норми для забезпечення їх однозначного розуміння і правомірності застосування

кожної з них повинні мати не лише чіткість викладення та використання виваженої термінології, а й узгоджуватись між собою в тих випадках, коли різними статтями кримінального процесуального закону регулюються певні процесуальні дії або встановлюється порядок використання в кримінальному провадженні їх результатів. Керівник органу досудового розслідування має право користуватись правами слідчого і приймати рішення про проведення процесуальних дій лише у випадках здійснення ним досудового розслідування конкретного кримінального злочину. Виконання кожного із прийнятих слідчим рішень про проведення негласної слідчої (розшукової) дії може бути розпочатим або після узгодження із прокурором чи керівником органу досудового розслідування, або після отримання дозволу слідчого судді. Не потребують узгодження з керівником органу досудового розслідування ті процесуальні рішення, які приймаються самим керівником як процесуальною особою, що здійснює досудове розслідування і в межах наданих повноважень.

З огляду на викладене, вважаємо, що в ч. 5 ст. 246 КПК України пункт, яким викладено вимоги до продовження строку

проведення негласної слідчої (розшукової) дії керівником органу досудового розслідування, повинен бути викладений в такій редакції: «... якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його рішенням як процесуальної особи, що здійснює досудове розслідування, або за узгодженням з ним рішенням слідчого, – до шести місяців».

Водночас доцільно до ст. 39 КПК України, якою визначено компетенцію керівника органу досудового розслідування, внести такі зміни. Пункт 5 ч. 2 цієї статті треба викласти в новій редакції: «*погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та продовжувати строки їх проведення ...*» далі – за текстом чинного закону.

Така редакція зазначених статей КПК України більшою мірою узгоджувала б їх процесуальні положення з відповідними положеннями норм, які визначають повноваження керівника органу досудового розслідування, слідчого та встановлюють коло суб'єктів прийняття рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій і продовження строків їх проведення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Погорецький М. А.* Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні / М. А. Погорецький // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 270–276.
2. *Кримінальний процесуальний кодекс України.* Науково-практичний коментар / [за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила]. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с.

3. *Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)* / [уклад і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
4. *Гора І. В. Функції кримінального провадження* / І. В. Гора // Кримінальне процесуальне право України : навч. посіб. / [за ред. В. Г. Гончаренка, В. А. Колесника] – К. : Юстініан, 2014. – 573 с.
5. *Большой словарь иностранных слов* [сост. А. Ю. Москвин]. – М. : Центрполиграф, 2006. – 816 с.

Стаття надійшла до редакції: 31.10.2014.

Рекомендовано кафедрою кримінального процесу та криміналістики

THE DECISION OF THE HEAD OF PRE-TRIAL INVESTIGATION BODY ABOUT THE CONDUCTING COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS

Kolesnik Yu.

Abstract: Deals with the preparation and acceptance of decisions on the conducting of covert investigative (search) actions and extension of their conducting, establishing authority and competence of the head of the body of pre-trial investigation on such decision, highlights the inconsistency of some criminal procedural rules CPC of Ukraine and proposed amendments to the certain articles.

Adoption in Ukraine of the new CPC raises a number of questions. Formulation of certain norms has not clear certainty, allows the ambiguity of their understanding, and some of them do not comply with other norms of this law. Certain problems are related to the definition of authority of the head of pretrial investigation. The importance of the research of this aspect of the problem is that the adoption of procedural decisions by not authorized person may violate the rights of participants in criminal proceedings and influence the legal recognition of the results.

The head of pretrial investigation is not named in Art. 246 of PDA of Ukraine among the persons who are entitled to making a decision on conducting covert investigations. The same time he is entitled to provide pre-trial investigation, using the power of the investigator. The right of the head of pre-trial investigation to give the investigator written instructions and in such form make decisions on the conduct of covert investigative action does not correspond the understanding of the right to make procedural decisions that may be made only in the form of resolution. The analysis of procedural rules indicates that the head of pre-trial investigation is given the right to make decision to conduct covert investigations only if he provides pre-crime investigation personally.

The author proposes the amendments to certain articles of the PDA of Ukraine to clarify the competence of the head of the body of pre-trial investigation.

Keywords: pre-trial investigation, undercover investigators (ODA) action, the head of the body, procedural competence, procedural decisions, procedural powers.

РЕШЕНИЯ РУКОВОДИТЕЛЯ ОРГАНА ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ О ПРОВЕДЕНИИ НЕГЛАСНЫХ СЛЕДСТВЕННЫХ (РОЗЫСКНЫХ) ДЕЙСТВИЙ

Колесник Ю. В.

Резюме: рассматриваются вопросы подготовки и принятия решений о проведении негласных следственных (розыскных) действий и продления сроков их проведения, установления полномочий и компетенции руководителя органа досудебного расследования на принятие таких решений, указывается на несогласованность некоторых уголовных процессуальных норм действующего УПК Украины и предлагается внесение изменений в некоторые его статьи.

Ключевые слова: досудебное расследование, негласные следственные (розыскные) действия, руководитель органа, процессуальная компетенция, процессуальные решения, процессуальные полномочия.